

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

Кафедра практичної психології

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Декан педагогічного факультету
Олефіренко Т.О.
(підпис)
«31» серпня 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
нормативної навчальної дисципліни

«Реабілітаційна психологія»

освітнього рівня бакалавр

(назва освітнього рівня)

галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

(шифр і назва галузі знань)

спеціальності 053 Психологія

(код і назва спеціальності)

ОПП Практична психологія

Шифр за навчальним планом ПП14

Київ 2022

Робоча програма розроблена на підставі навчальної програми «Реабілітаційна психологія», затвердженої на засіданні Вченої ради НПУ імені М. П. Драгоманова.

Розробник програми: Тітяєв В.М., канд. психол. наук, доцент

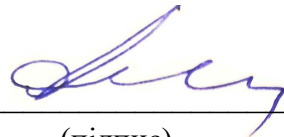
Розробники робочої програми: Лапченко І. О., канд. психол. наук, доцент

Матвієнко І. А., ст. викладач

Затверджено на засіданні кафедри практичної психології

«30» серпня 2022 року, протокол № 2

Завідувач кафедри

(підпис)

Митник О.Я.

I. Опис дисципліни

Загальні характеристики дисципліни	Навчальне навантаження з дисципліни		Методи навчання і форми контролю
Галузь знань (шифр, назва) 05 Соціально-поведінкові науки	Кількість кредитів - 3		Методи навчання: інтерактивні лекції, семінари з виконання практичних і творчих завдань
Спеціальність (код, назва) 053 Психологія	Загальна кількість годин - 90		
Освітній рівень бакалавр	<i>Денна</i>	<i>Заочна</i>	
	Лекції:		
	20	6	
Нормативна	Семінарські (практичні) заняття:		
		4 - пр. 2 - сем.	
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом : 3-й	14		Форми поточного контролю: модульний тест, виконання творчих завдань.
	Індивідуальна робота:		
Семестр: 5			
Тижневе навантаження (год.) - аудиторне: 2 - самостійна робота	56	78	Форма підсумкового контролю – залік
	Співвідношення аудиторних годин і годин СРС:		
Мова навчання -українська	30% / 70%		

Предметом вивчення навчальної дисципліни є психологічна реабілітація, її завдання, загальні принципи, методи і прийоми, призначені для поновлення окремих психічних функцій, здібностей, психологічного статусу особистості.

Міждисциплінарні зв'язки. Зміст курсу «Реабілітаційна психологія» тісно пов'язаний із такими дисциплінами: «Загальна психологія», «Вікова психологія», «Клінічна психологія», «Основи психотерапії», «Спеціальна психологія», «Основи психологічної корекції».

Метою викладання навчальної дисципліни «Реабілітаційна психологія» є ознайомлення студентів з напрямками психологічної реабілітації та особливостями організації психологічної допомоги; методами і прийомами необхідними для вирішення практичних завдань психологічної реабілітаційної роботи; сприяти розвитку особистісних та професійних якостей майбутніх практичних психологів, їхньої подальшої самоосвіти.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Реабілітаційна психологія» є:

- створити у студентів цілісне уявлення про процес психологічної реабілітації, його етапи, напрями та форми;
- забезпечити тісний взаємозв'язок теоретичного та практичного курсів навчання;
- сприяти формуванню у студентів навичок надання психологічної реабілітаційної допомоги;
- розвивати психологічну компетентність в області соціальної адаптації людини.

II. Основні результати навчання та компетентності, які вони формують:

Результати навчання	Компетентності
<p>ПРН1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання</p> <p>ПРН2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань</p> <p>ПРН9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання</p> <p>ПРН11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.</p> <p>ПРН19. Здатність продемонструвати знання і розуміння предметної галузі</p> <p>ПРН24. Здатність продемонструвати знання й уміння щодо визначення видів діяльності практичних психологів, їх основних методів роботи; розрізнення категорій клієнтів, які звертаються за психологічною допомогою; орієнтуватися у різних ситуаціях міжособистісної взаємодії; на партнера, виявляти поважне, доброзичливе безоцінне ставлення до нього, враховуючи його стан та можливості; формулювати і структурувати психологічні дані у формі письмового протоколу.</p>	<p>ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.</p> <p>ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.</p> <p>ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).</p> <p>ФК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології</p> <p>ФК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.</p> <p>ФК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел</p> <p>ФК12. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку</p>

III. Тематичний план

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 3 кредити ЄКТС: 90 годин.

№ з/п	Назви модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)					Кількість годин (заочна(вечірня) форма навчання)				
		Аудиторні	Лекції	Практичні (семінарські)	Лабораторні	СРС	Аудиторні	Лекції	Практичні (семінарські)	Лабораторні	СРС
Змістовий модуль I. Значення та місце реабілітаційної допомоги у діяльності практичного психолога											
1	Т. 1. Предмет, мета та завдання реабілітаційної психології	2	2			4	2	2			5
2	Т. 2. Кризові стани як предмет психологічної реабілітації	4	2		2	6			1		10
3	Т. 3. Особливості реабілітаційної допомоги клієнту у стані гострого горя	4	2		2	6	2		1		5
4	Т. 4. Особливості психологічної реабілітації негативних наслідків розлучення	4	2		2	6					10
5	Т. 5. Особливості психологічної реабілітаційної допомоги потерпілим від насильства	4	2		2	4	2		2		10
5	МКР № 1					2					
Разом за змістовим модулем 1:		18	10		8	28	6	2	4		40
Змістовий модуль II. Профілактика та психологічна реабілітація деструктивної життєвої організації											
	Т. 6. Особливості психологічної реабілітації постраждалих від стресових та екстремальних ситуацій	4	2		2	8	2	2			8
	Т. 7. Психологічна реабілітація девіантних дітей та підлітків	2	2			6			1		10
6	Т. 8. Особливості психологічної реабілітаційної допомоги підліткам з суїцидальною поведінкою	4	2		2	6			1		10
7	Т. 9. Профілактика та особливості психологічної	6	4		2	6	4	2			10

	реабілітації адитивної поведінки									
13	МКР № 2				2					
Разом за змістовим модулем 2:		16	10		6	28	6	4	2	38
Разом годин:		34	20		14	56	12	6	4/2	78

IV. Зміст навчальної дисципліни за модулями і темами:

№ з/п	4.1. Назва модулів, тем та їх зміст	К-сть годин	
		Всього	в т.ч. лекцій
	Змістовий модуль 1. Значення та місце реабілітаційної допомоги у діяльності практичного психолога		
	Тема 1. Предмет, мета та завдання реабілітаційної допомоги. <i>Зміст теми:</i> Предмет, мета та завдання реабілітаційної допомоги. Поняття „психологічна реабілітація”. Специфіка реабілітаційної допомоги у практичній діяльності психолога. Поняття „самореабілітація” та її значення для діяльності практичного психолога. Умови та прийоми здійснення само реабілітації. <i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> 1, 2, 3, 4, 5, 6.	6	2
	Тема 2. Кризові стани та деструктивна життєва організація як предмет психологічної реабілітації. <i>Зміст теми:</i> Поняття „психологічна криза”, „кризовий період”, „кризовий стан”, „кризова життєва ситуація”. Стадії та типи кризи. Чинники виникнення кризового стану. Типи ставлення до кризової ситуації. Поняття „деструктивна життєва організація”. Чинники виникнення деструктивної життєвої організації. Рівні деструктивної життєвої організації та її наслідки. <i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> 1, 2, 3.	10	2
	Тема 3. Особливості реабілітаційної допомоги клієнту у стані гострого горя. <i>Зміст теми:</i> Поняття „горе”, стадії горя, стан гострого горя. Основні чинники виникнення стану гострого горя. Типи переживання горя. Можливості психологічної реабілітації клієнтів у стані гострого горя. <i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> 8, 10, 11, 12, 13, 19, 20, 21.	10	2
	Тема 4. Особливості психологічної реабілітації негативних наслідків розлучення <i>Зміст теми:</i> Сім'я як системна функціональна одиниця. Чинники непорозуміння у сім'ї та їх наслідки. Психологічна характеристика розлученої сім'ї. Переживання втрати при розлученні. Вплив факту розлучення на кожного члена сім'ї. Можливості психологічної реабілітації наслідків розлучення. Сімейна кризова терапія. <i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> 8, 18, 19, 20, 25.	10	2
	Тема 5. Особливості психологічної реабілітаційної допомоги потерпілим від насильства <i>Зміст теми:</i> Поняття „насильство”, його види, причини та наслідки. Психологія осіб, що зазнали насильства. Виявлення та діагностування дітей, що постраждали від сексуального насильства. Особливості реабілітаційної допомоги потерпілим від фізичного насильства. Особливості реабілітаційної допомоги потерпілим від психологічного	8	2

	насилства. Особливості реабілітаційної допомоги потерпілим від сексуального насилства. <i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> 6, 19, 20, 22.		
	Змістовий модуль 2. Профілактика та психологічна реабілітація деструктивної життєвої організації		
	Тема 6. Особливості психологічної реабілітаційної допомоги підліткам з суїцидальною поведінкою. <i>Зміст теми:</i> Соціально-демографічні особливості суїцидальної поведінки. Психологічний контекст суїцидальної поведінки. Особистісні передумови суїцидальної поведінки. Ознаки наявності суїцидального наміру. Психодіагностика схильності до суїцидальної поведінки. Профілактика і корекція суїцидальних намірів. Особливості реабілітаційної допомоги підліткам, що знаходяться у стані суїцидального розладу. <i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> 7, 9, 16, 17, 23, 24.	12	4
	Тема 7. Профілактика та особливості психологічної реабілітації адиктивної поведінки <i>Зміст теми:</i> Поняття „адикція” та „адитивна поведінка”. Причини виникнення адитивної поведінки. Поняття „співузалежнення”. Вплив психоактивних речовин на організм людини. Прийоми та засоби реабілітації тютюно- та алкозалежних. Наркотична залежність та можливості її психологічної реабілітації. <i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> 4, 5, 26.	8	2
	Тема 8. Профілактика та особливості психологічної реабілітації негативних наслідків ранніх статевих стосунків. <i>Зміст теми:</i> Робота у підгрупах – розбір та аналіз випадків запитів підлітків стосовно негативних наслідків статевих стосунків. Дискусія – аналіз існуючих міфів стосовно статевого життя, вагітності та венеричних захворювань. <i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> 14, 15, 23, 24.	10	2
	Тема 9. Реабілітація негативних наслідків розлучення. <i>Зміст теми:</i> Проведення методики „Три дерева” з метою самоаналізу особливостей власної сімейної організації. Робота у підгрупах – визначення психологічного портрету чоловіків та жінок, схильних до дезорганізації сімейного устрою та до розлучення. Моделювання ситуацій „психолог - клієнт”, спрямованих на тренування здатності аналізу сценарного тупіку. <i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> 14, 15, 23, 24, 26.	12	4

4.2. Плани семінарських, практичних, лабораторних занять

Зміст завдань до лабораторних (практичних, семінарських) занять

Тема 1. Предмет, мета та завдання реабілітаційної допомоги.

Предмет, мета та завдання реабілітаційної допомоги. Поняття „психологічна реабілітація”. Специфіка реабілітаційної допомоги у практичній діяльності психолога. Поняття „самореабілітація” та її значення для діяльності практичного психолога. Умови та прийоми здійснення само реабілітації.

Тема 2. Кризові стани та деструктивна життєва організація як предмет психологічної реабілітації.

Поняття „психологічна криза”, „кризовий період”, „кризовий стан”, „кризова життєва ситуація”. Стадії та типи кризи. Чинники виникнення кризового стану. Типи ставлення до кризової ситуації.

Поняття „деструктивна життєва організація”. Чинники виникнення деструктивної життєвої організації. Рівні деструктивної життєвої організації та її наслідки.

Тема 3. Особливості реабілітаційної допомоги клієнту у стані гострого горя. Поняття „горе”, стадії горя, стан гострого горя. Основні чинники виникнення стану гострого горя. Типи переживання горя. Можливості психологічної реабілітації клієнтів у стані гострого горя.

Тема 4. Особливості психологічної реабілітації негативних наслідків розлучення Сім’я як системна функціональна одиниця. Чинники непорозуміння у сім’ї та їх наслідки. Психологічна характеристика розлученої сім’ї. Переживання втрати при розлученні. Вплив факту розлучення на кожного члена сім’ї. Можливості психологічної реабілітації наслідків розлучення. Сімейна кризова терапія.

Тема 5. Особливості психологічної реабілітаційної допомоги потерпілим від насильства. Поняття „насильство”, його види, причини та наслідки. Психологія осіб, що зазнали насильства. Виявлення та діагностування дітей, що постраждали від сексуального насильства. Особливості реабілітаційної допомоги потерпілим від фізичного насильства. Особливості реабілітаційної допомоги потерпілим від психологічного насильства. Особливості реабілітаційної допомоги потерпілим від сексуального насильства.

Тема 6. Особливості психологічної реабілітаційної допомоги підліткам з суїцидальною поведінкою.

Соціально-демографічні особливості суїцидальної поведінки. Психологічний контекст суїцидальної поведінки. Особистісні передумови суїцидальної поведінки. Ознаки наявності суїцидального наміру. Психодіагностика схильності до суїцидальної поведінки. Профілактика і корекція суїцидальних намірів. Особливості реабілітаційної допомоги підліткам, що знаходяться у стані суїцидального розладу.

Тема 7. Профілактика та особливості психологічної реабілітації адиктивної поведінки. Поняття „адикція” та „адитивна поведінка”. Причини виникнення адитивної поведінки. Поняття „співузалежнення”. Вплив психоактивних речовин на організм людини. Прийоми та засоби реабілітації тютюно- та алкозалежних. Наркотична залежність та можливості її психологічної реабілітації

Тема 8. Профілактика та особливості психологічної реабілітації негативних наслідків ранніх статевих стосунків.

Робота у підгрупах – розбір та аналіз випадків запитів підлітків стосовно негативних наслідків статевих стосунків.

Дискусія – аналіз існуючих міфів стосовно статевого життя, вагітності та венеричних захворювань.

Тема 9. Реабілітація негативних наслідків розлучення.

Проведення методики „Три дерева” з метою самоаналізу особливостей власної сімейної організації. Робота у підгрупах – визначення психологічного портрету чоловіків та жінок, схильних до дезорганізації сімейного устрою та до розлучення. Моделювання ситуацій „психолог - клієнт”, спрямованих на тренування здатності аналізу сценарного тупіку.

4.3. Організація самостійної роботи студентів

№ з/п	Вид роботи	Форми звітності	Кількість балів
1.	Підготовка до семінарських та лабораторних занять.	виступи, опрацювання наукової літератури	40

2.	Підготовка комплексу діагностичних методик	комплекс методик	8
3.	Підготовка комплексу психотерапевтичних вправ	комплекс вправ	12
4.	Підготовка до модульного контролю	відповіді на питання модульного контролю	40

V. Засоби діагностики успішності навчання форми та методи поточного і підсумкового контролю.

Тестові завдання з модулю 1 (орієнтовні).

1. Термін «реабілітація» веде своє походження з:

- А. Юридичної практики
- Б. Кримінальної психології
- В. Консультативної психології

2. Мета реабілітації полягає в:

- А. Активній участі людини у житті суспільства
- Б. Лікуванні людини
- В. Поверненні людини до колишнього стану

3. Реабілітаційна психологія – це галузь:

- А. Консультативної психології
- Б. Психології праці
- В. Психології здоров'я
- Г. Психотерапії

4. Сукупність адаптивних реакцій організму, які виникають у відповідь на стресові впливи, вивчав:

- А. Г.С. Костюк
- Б. Г. Сельє
- В. С. Гроф
- Г. Дж. Морено

5. У суб'єктивному відчутті неможливості жити, існувати у певній ситуації, відображається такий суб'єктивний чинник життєвої кризи:

- А. Чинник імовірного прогнозування
- Б. Вітальний чинник
- В. Когнітивний чинник
- Г. Поведінковий чинник

Тестові завдання з модулю 2 (орієнтовні).

1. Розлад, відзначений частою обжерливістю, за якою слідує штучно викликана блювота або інші екстремальні компенсуючі дії – це:

- А. Нервова булімія
- Б. Нервова анорексія
- В. Аменорея
- Г. Обжерливість

2. Який показник не належить до характеристик темблінгу:

- А. Феномен «прагнення до гострих відчуттів»
- Б. Завжди пов'язані з ризиком для життя
- В. Гра стає самоціллю
- Г. Схильність повністю присвячувати себе грі
- Д. Пристрасна тяга до азартних ігор

3. Токсикоманія – це:

- А. Стадія підліткової наркоманії
- Б. Фізична залежність від наркотиків
- В. Залежність від речовин, не включених до офіційного списку наркотиків

4. Прагнення відійти від реальності шляхом зміни свого психічного стану через прийом деяких речовин – це:

- А. Психозалежна поведінка
- Б. Адиктивна поведінка
- В. Наркоманійна поведінка
- Г. Девіантна поведінка
- Д. Нарцистична поведінка

5. Поведінка, що загрожує цілісності та здоров'ю особистості називається:

- А. Аутодеструктивною
- Б. Нестандартною
- В. Деструктивною
- Г. Антисоціальною

VI. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік

Питання до заліку

1. Предмет, мета та завдання реабілітаційної допомоги.
2. Поняття «психологічна реабілітація».
3. Специфіка реабілітаційної допомоги у практичній діяльності психолога.
4. Поняття «самореабілітація» та її значення для діяльності практичного психолога.
5. Умови та прийоми здійснення само реабілітації.
6. Поняття «психологічна криза».
7. Поняття «кризовий період», «кризовий стан», «кризова життєва ситуація».
8. Стадії та типи кризи.
9. Чинники виникнення кризового стану.
10. Типи ставлення до кризової ситуації.
11. Поняття «деструктивна життєва організація».
12. Чинники виникнення деструктивної життєвої організації.
13. Рівні деструктивної життєвої організації та її наслідки.
14. Можливості психологічної реабілітації кризових станів та деструктивного життєвого устрою.
15. Принципи кризової інтервенції.
16. Принципи організації психологічної реабілітації кризових станів
17. прийоми психологічної реабілітації кризових станів
18. Особливості реабілітаційної допомоги клієнту у стані гострого горя
19. Поняття «горе», стадії горя, стан гострого горя.
20. Основні чинники виникнення стану гострого горя.
21. Типи переживання горя.
22. Можливості психологічної реабілітації клієнтів у стані гострого горя.
23. Сім'я як системна функціональна одиниця.
24. Чинники непорозуміння у сім'ї та їх наслідки.
25. Психологічна характеристика розлученої сім'ї.
26. Переживання втрати при розлученні.
27. Вплив факту розлучення на кожного члена сім'ї.
28. Можливості психологічної реабілітації наслідків розлучення.

- 29.Сімейна кризова терапія.
- 30.Поняття «насильство», його види, причини та наслідки.
- 31.Психологія осіб, що зазнали насильства.
- 32.Виявлення та діагностування дітей, що постраждали від сексуального насильства.
- 33.Особливості реабілітаційної допомоги потерпілим від фізичного насильства.
- 34.Особливості реабілітаційної допомоги потерпілим від психологічного насильства.
- 35.Особливості реабілітаційної допомоги потерпілим від сексуального насильства.
- 36.Соціально-демографічні особливості суїцидальної поведінки.
- 37.Психологічний контекст суїцидальної поведінки.
- 38.Особистісні передумови суїцидальної поведінки.
- 39.Ознаки наявності суїцидального наміру.
- 40.Психодіагностика схильності до суїцидальної поведінки.
- 41.Профілактика і корекція суїцидальних намірів.
- 42.Особливості реабілітаційної допомоги підліткам, що знаходяться у стані суїцидального розладу.
- 43.Поняття «адикція» та «адитивна поведінка».
- 44.Причини виникнення адитивної поведінки.
- 45.Поняття «співузалежнення».
- 46.Вплив психоактивних речовин на організм людини.
- 47.Прийоми та засоби реабілітації тютюно- та алкозалежних.
- 48.Наркотична залежність та можливості її психологічної реабілітації.
- 49.Поняття «статеві стосунки».
- 50.Основні чинники виникнення схильності до ранніх статевих стосунків.
- 51.Негативні наслідки ранніх статевих стосунків.
- 52.Поняття «сексуальність», етапи формування сексуальності та статевого потягу.
- 53.Програма статевого просвітництва.
- 54.Психологічна реабілітація негативних наслідків ранніх статевих стосунків.
- 55.Загальне поняття реабілітації, її сутність і види
- 56.Основні компоненти реабілітації
- 57.Предмет, завдання реабілітаційної психології
58. Фази реабілітаційного процесу;
- 59.Основні принципи виконання програми реабілітації
60. Етапи визначення реабілітаційної програми

VI. Інформаційні джерела для вивчення курсу

Основна література

1. Артеменко Т., Хоменко Л. Програма «Важковиховувані діти». *Психолог*, 2005, № 4. С. 8 – 13.

2. Блінов О.А. Соціально-психологічні основи реабілітації в соціальній роботі : практикум. К. : НАУ, 2013. 80 с.
3. Блінов О. А., Криворучко П.П., Марченко В.М. Функції та специфіка роботи практичного психолога: навч. посібник. К. : КИМ, 2009. 462 с.
4. Бохан Н.А., Воеводин И.В. Аутодеструктивность в формировании аддиктивных и невротических расстройств: суицидальное и рискованное поведение. *Обозрение психиатрии и медицинской психологии*. 2016. № 1. С.59–65.
5. Бочелюк В.Й., Турубарова А.В. Психологія людини з обмеженими можливостями : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2011. 264 с.
6. Бутко К.М. Розлади адаптації та їх психотерапевтична корекція у осіб, які перенесли реконструктивно-відновлювальні операції на кисті. *Укр. вісн. психоневрології*. 2014. Т. 22, вип. 2 (79). С. 159–162.
7. Волошин П.В., Марута Н.О., Шестопалова Л.Ф., Лінський І.В. Принципи медико-психологічної реабілітації осіб, які постраждали під час виконання службових обов'язків в Україні. *Український вісник психоневрології*. 2015. Т. 23, вип. 2 (83). С. 105.
8. Джудіт Герман. Психологічна травма та шлях до видужання: наслідки насильства – від знущань у сім'ї до політичного терору. Львів, 2015. 416с.
9. Загуровский В.М. Стресс и его последствия. *Новости медицины и фармации (Интернет – видання для медичних та фармацевтичних працівників)*. 2015. № 6 (535). С. 12 – 16.
10. Золотарева Т.А., Бабов К.Д. Медицинская реабилитация. К: КИМ, 2012. 496 с.
11. Кабарухин Б.В. Физическая реабилитация. Ростов н/Д. : Феникс, 2012. 475 с.
12. Кадыров Р.В. Посттравматическое стрессовое расстройство (PTSD): состояние проблемы, психодиагностика и психологическая помощь: учебное пособие. СПб. : Речь, 2012. С. 70–71, 87–88.
13. Малкина-Пых И.Г. Психосоматика. М.: Эксмо, 2009. 1024 с.
14. Маркова М.В., Козира П.В. Постстрессові дезадаптивні стани на тлі соціальних змін: аналіз проблеми. *Медична психологія*. 2015. №1 (37). С. 8 – 13.
15. Медико-психологічна реабілітація учасників АТО і тимчасово переміщених осіб: метод. рек. / О. В. Галацан [та ін.]. Харків: Принт Квік, 2016. 27 с.
16. Медична і соціальна реабілітація: підручник / В.Б. Самойленко, Н.П. Яковенко, І.О. Петряшев [та ін.]. К.: Медицина, 2013. 463 с.
17. Менделевич В.Д. Психология больного. *Менделевич В.Д. Клиническая и медицинская психология*. М.: Медпресс - информ, 2005. С. 166-212.
18. Методичні вказівки для роботи психолога. *Психологічна робота з військовослужбовцями – учасниками АТО на етапі відновлення: Методичний посібник / О.М. Кокун, Н.А. Агаєв, І.А. Пішко, Н.С. Лозінська, В.В. Остапчук*. К.: НДЦ ГПЗСУ, 2017. С. 44-119.

19. Митник О.Я. Психологічне консультування: навчально-методичний посібник. К: Видавничий Дім «Слово», 2016. 128с.

20. Оверчук В.А. Реабілітаційна психологія: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Вінницький соціально-економічний ін-т Ун-ту "Україна". Вінниця : Міленіум, 2007. 295с.

21. Пипа Л.В., Римша С.В., Свістолиник Р.В., Лисиця Ю.М. Депресія й пов'язана з нею суїцидальна поведінка в дітей і підлітків: сучасні уявлення і стан проблеми. Частина 1. *Здоров'є ребенка*. 2014. №6. С. 92-99.

22. Психологічна реабілітація: навчальний посібник для викладачів і магістрантів спеціальності „Психологія” / Укладач: Єгорова О.Б. Слов'янськ: СДПУ, 2005. 23 с.

23. Реабілітаційний супровід навчання неповносправних дітей: методичний посібник / Укл.: А. Луговський, М. Сварник, О. Падалка. Львів: Колесо, 2008. 144 с.

24. Ромек В.Г., Конторович Е.И., Крукович Е.И. Психологическая помощь в кризисных ситуациях. СПб.: Речь, 2007. 256 с.

25. Сиротюк А.В. Робота з девіантними підлітками. *Психолог*, 2005. №18. С. 8 - 9.

Допоміжна:

26. Бенеш Г. Психологія: dtv – Атлас: Довідник: Пер. з нім. К.: Знання – Прес, 2007. С. 370-409.

27. Єгорова О.Б., Мелоян А.Е. Проблеми психології важковиховуваних підлітків. Навчальний посібник. Слов'янськ: Вид-во Б.І. Маторіна, 2018. 147 с.

28. Задачи патопсихолога в работе по реабилитации психически больных. *Клиническая психология: Учебник. 3-е изд.* / Под ред. Б.Д. Карвасарского. СПб.: Питер, 2007. С. 429-438.

29. Змановская Е.В. Девиантология: (Психология отклоняющегося поведения): Учебное пособие. М.: Академия, 2004. 288 с.

30. Методичні підходи до психологічної реабілітації осіб, залежних від наркотичних речовин. *Практична психологія та соціальна робота*. 2002. №8. С. 20-31

31. Основы психосоматики. *Клиническая психология: Учебник* / Под ред. Б.Д. Карвасарского. СПб.: Питер, 2007. С. 476-512.

32. Подмазін С.І., Сироватко О.М. Реабілітаційна робота соціально-психологічної служби системи освіти: Науково-методичні рекомендації / Під ред. С.І. Подмазіна. Запоріжжя: Прем'єр, 2002. 60 с.

33. Психологические аспекты реабилитации. *Клиническая психология* / Под ред. М. Перре, У. Бауманна. СПб.: Питер, 2002. С. 611- 633.

34. Психология отклоняющегося поведения. *Клиническая психология* / под. ред. Б.Д. Карвасарского. СПб.: Питер, 2007. С. 535-564.

35. Сидоров П.И., Парняков А.В. Вопросы психотерапии и психопрофилактики суицидального поведения. *Введение в клиническую психологию: Т. 2*. Екатеринбург: Деловая книга, 2000. С. 290-293.

36. Тарабрина Н.В. Практикум по психологии посттравматического стресса. СПб: Питер, 2001. 272 с.

37. Щербакова А.М. Психологическая реабилитация. М.: МГППУ, 2009.

Електронні джерела

1. Голев С.В. Реабилитационная психология как научное направление в психологии, ОМУРЧ «Украина» ХФ, ИПИС ХГУ, 2010. 20 с. Электронный ресурс – режим доступа: https://www.studmed.ru/lekciya-reabilitacionnaya-psihiologiya-kak-nauchnoe-napravlenie-v-psihiologii_6d982c48a2d.html
2. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 1. Київ, 2018. 208 с. Електронний ресурс – режим доступу: <https://www.osce.org/files/f/documents/a/a/430805.pdf>
3. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 2. Київ, 2018. 240 с. Електронний ресурс – режим доступу: <https://www.osce.org/files/f/documents/a/c/430829.pdf>
4. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 3. Київ, 2018. 236 с. Електронний ресурс – режим доступу: <https://www.osce.org/files/f/documents/4/d/430841.pdf>
5. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу. Психолог у таборі. К., 2019. Електронний ресурс – режим доступу: https://chtyvo.org.ua/authors/Frankl_Viktor/Liudyna_v_poshukakh_spravzhnoho_sensu_Psykholoh_u_kontstabori/

